

A SZABADKAI GUNARAS LÁNY

A libapásztor leányról szóló ballada az egész magyarlakta területen ismert. Legkorábban 1789-ben jegyezték le, tehát idestova már kétszáz éve vándorol szövege és dallama. Témájában hasonlít egy francia ének tartalmához, amelyikben kacsákról van szó és egy olasz énekéhez, ebben pedig fecskékről dalolnak. Mind a kettőben a szárnyasok gazdája, a leány kerül végül a mondanivaló középpontjába, azaz feleségül veszi a kacsát megölő királyfi, illetve a fecskét leölő vadász.

Balladáink neves kutatója, Vargyas Lajos „játékos hangú ének”-nek nevezi, s részletesen tárgyalja a benne rejlő szerelmi szimbólumot. Vidékünkön Kálmány Lajos gyűjtésében találjuk meg, valamint Burány Béla *Hallották-e hírét?* c. gyűjteményében. Ez utóbbiban két változatát is olvashatjuk a *Libapásztor lány* fejezetcím után. A gyűjtő Felsőhegyen jegyezte le 1953-ban és a zentai Oromparton 1975-ben. Erdemes megemlíteni Ujváry Zoltán 1977-ben Debrecenben kiadott *Szállj el, fecskemadár* című munkáját, amelyben a gömöri népballadákat mutatja be a gyűjtő Holló László illusztrációival. A kiadványban szereplő *Gunaras lányhoz* szövegben is és dallamban is közelebb áll a ballada szabadkai változata, mint a felsőhegyi és a zentai változatokhoz. Egyfelől ezért is érdemes lesz megismerkedni a ballada szabadkai változával, másfelől pedig azért is figyelemre méltó ez a szöveg, mert szűkebb hazánkban nem tartozik az ismertebb, a népszerűbb balladák közé. Legalábbis eddig nincs tudomásunk róla, hogy sok helyen előfordult volna.

A *Gunaras lány* szabadkai változata elég hosszú. Adatközlőnk, Horváth Istvánné szerint errefelé nem énekeltek hosszabban, „a libákat őrző kislányról mást nem tudtunk, csak azt, hogy nagyon szeretheti a bíró fia”. A kissé idillikus, kissé meseszerű jelenet néha a színpadig is juttatta a balladát, és az iskolákban, a műkedvelők fellépéseiben nem ritkán szerepelt a libapásztor leány megjátszott és megénekelt történet. Adatközlőnk állítása szerint régen nem játszották, s nem is sokan dalolták ezt a balladát. Főleg a városperemi nagylányok dalolgatták egymás között, különösen pedig azok, akik maguk is libapásztorokdtak.

A jelképes megformálás, a hősök kiválasztása tehetta népszerűvé más vidékeken ezt a vígballadát. A szabadkai változatban inkább a követelt bér, a megdobált „hamvas gúnárért” járó dolgok felsorolása, teszi érdekesebbé, művészibbé ezt a balladát. A bíró könyörtelen ítélete, az akasztás, a betyárballadák kedvelt motívuma sem hoz tragikus fordulatot, hiszen tulajdonképpen itt bontakozik ki a két fiatal egymáshoz való ragaszkodása és összetartozása.

A balladát 1967-ben gyűjtöttük Szabadkán. Adatközlőnk már nem él, így többet nem tudhatunk meg sem a szövegről, sem a dallamról. *Szép Ilonka* néven emlegette, így ez lehet a *Gunaras lány* szabadkai változatának a neve.

A hiteles szöveget és dallamot nem csupán a balladakedvelőknek szánjuk, hanem a gyűjtőknek is. Hátha segítségükre lesz a további nyomozásban, felderítésben és tanulmányozásban!

Erre, erre, libuskám,
Erre visz az út!
Aki erre jön utánam,
Mindjárt hazajut.

Ne hajigáld, bíró fia,
Hamvas gúnárom!
Hazamegyek, s az apádnak
Bepanaszolódom.

Hazamehetsz az apámhoz
Szívem, Ilonkám,
Akár ott is maradhatnál,
Lelkem violám.

Adjon isten, bíró uram,
Szerencsés jó napot!
Fogadj isten, Szép Ilona!
Néked mi bajod?

En elhajtám a libáim
Gyenge pázsitra,
Arra jött a bíró fia
Meghajigálta.

Meghajigálta a fia
Hamvas gúnárom.
Mit kérsz érte, Szép Ilona,
Néked megadom.

A lábáért, a szárnyáért
Két véka búzát,
A zúzajáért, a májáért
Két arany almát.

A fejéért, a hátáért
Két aranytallért,
A tolláért, a farkáért
Aranylegyezőt.

Hát az a szép gimbes-gombos
Kalárisos gúnár nyaka,
Hát az mennyit ér?
Végy el engem, bíró fia,
Nem kell semmi bér!

Számtalan sok kívánsága
Szép Ilonának.
Akasztófa járjon ezért
Bíró fiának!

Akasztófa olyan legyen,
Mint kinyílt rózsza,
Két karom, két kezem szára
A bitófája.

Szép Ilonka

